

MEMÒRIES D'UNA RESTAURACIÓ

**Renovació de les quinze figures noves
dels Gegants i Nans de Torelló**

TORELLÓ
JULIOL DE 2024

Per a vosaltres Pescallunes.

Amb el suport de:

AJUNTAMENT DE TORELLÓ

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

SUMARI

Introducció	Pàgina 1
Inventari de figures	Pàgina 2
Estat inicial de les figures	Pàgina 3 a 11
Procés de restauració	Pàgina 12 a 21
Noves joies i complements	Pàgina 22 a 23
Acte de presentació. Sortim del taller	Pagina 24 a 27

INTRODUCCIÓ

La Colla Gegantera de Torelló posem en marxa un procés de restauració i recuperació del conjunt de figures noves amb la voluntat de tornar-los-hi l'expressió perduda durant els darrers anys.

Des de fa anys que la colla gegantera té el convenciment que calia revertir la situació en què es trobaven totes les rèpliques, tant gegants com capgrossos, és a dir, de totes les figures que es comprenen entre els anys 1988 i 2008. Com a Colla Gegantera tenim l'obligació de conservar i preservar aquest patrimoni i per aquest motiu creiem imprescindible emprendre aquest viatge.

Ara, amb motiu dels 35 anys dels gegants nous creiem que ha arribat el moment d'inciciar un procés de restauració. Tenim clar com ho volem fer i quin és el criteri a seguir. Aquestes figures són les rèpliques de les originals, és a dir, les còpies que ens permeten fer acte de presència en altres actes fora de la Festa Major o l'Aplec de Rocaprevera, com també les que ens permeten exportar la cultura pescallunes a altres viles i ciutats. Per tant, aquestes han de ser el màxim de fidels a les originals. I és per aquest motiu que aquestes seràn la referència i la línia a seguir alhora de realitzar tota la restauració.

El Taller Gabins de Torelló, va ser qui l'any 1988 va realitzar les rèpliques del gegant i la gegantessa i l'any 1994 dels capgrossos. Així doncs, són ells qui coneixen millor les figures i per tant qui s'ha d'encarregar de realitzar aquest procés entre el mes de març i juliol de 2024.

L'estat actual de les figures és conseqüència del pas del temps com també de les successives restauracions parcials. Les figures noves, en origen, es van policromar de la mateixa manera com s'havien policromat les figures originals, pigment amb oli de llinosa. Aquest material tendeix a enfosquir-se amb el pas dels anys com es pot observar de forma evident a la Pubilla i la Jove. Per una banda les successives restauracions s'han fet sempre de forma parcial, és a dir, figura per figura i reparant només allò imprescindible. Per altra banda, les noves capes de pintura han agafat com a partida colors de base marró portant a enfosquir i a desequilibrar la gamma cromàtica de tot el conjunt. Aquest fet a contrbuït a una pèrdua molt significativa de detalls, ombres i veladures imprescindibles per a l'expressivitat dels personatges. Finalment, algunes d'aquestes restauracions parcials, per reparar cops i esquerdes, s'ha utilitzat fibra de vidra, un material incompatible amb el cartró pedra que alhora de retirar-la causa greus desperfectes a la peça. Aquest és el motiu pel qual figures com els patges, en Sanç i l'Albina, es troben en molt mal estat de conservació.

Per a la colla, emprendre un procés de restauració de quinze figures, és un repte que creiem que és del tot necessari entomar i estem convençuts que finalment podrem tornar a veure unes rèpliques pràcticament idèntiques a les originals.

Finalment, des de la junta de la colla gegantera i juntament amb les administracions locals, ens emplacem a redactar un reglament d'ús i conservació de totes les figures, tant noves com velles, per preservar tant la imatge com també la seva ritualitat.

Us convidem a descobrir a les següents pàgines molts dels detalls d'aquesta restauració única i històrica.

INVENTARI DE FIGURES

A continuació fem un inventari de tota la imatgeria festiva propietat de l'Ajuntament de Torelló que gestiona la Colla Gegantera i Grallera de Torelló, començant per les figures originals centenàries i acabant per les més noves.

FIGURES ORIGINALS (VELLES)

NOM	ANY (Torelló)	PES (2024)	MATERIAL
Sanç	1908	54,50 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Albina	1908	58,50 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Cucut	1908	8,77 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Patufet	1908	6 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Vell	1908	6,54 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Vella	1908	6,95 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Jove	1908	6,52 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Patge vell	1941	7,29 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Patge ros	1941	6,80 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Moro	1943	3,97 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Cuiner	1946	5,20 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Pubilla	1964	3,82 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli

FIGURES RÈPLIQUES (NOVES)

NOM	ANY	PES (2024)	MATERIAL
Sanç	1988	42 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Albina	1988	38,50 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Cucut	1994	5,20 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Patufet	1994	3 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Vell	1994	3,43 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Vella	1994	3,66 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Jove	1994	3,49 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Patge vell	1994	3,49 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Patge ros	1994	4,37 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Cuiner	1994	3,43 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Pubilla	1994	3,10 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Patufet Petit	1993	2,10 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Hereu	1995	2,89 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Moro	2006	2,89 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli
Pescallunes	2008	2,50 kg	Cartó pedra i policromia a l'oli

ESTAT INICIAL DE LES FIGURES

A continuació fem una anàlisi i una comparativa entre les figures originals i les seves rèpliques com també classiquem les figures segons el seu estat de conservació de molt dolent a molt bo.

Anàlisi i comparativa entre el gegant i la gegantessa originals i les seves rèpliques.

SANÇ

Estat de conservació:

ORIGINAL

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Enfosquiment molt significatiu de tota la peça a conseqüència del pas del temps com també de les successives restauracions parcials.

Important pèrdua de matisos a l'expressió del personatge, especialment a la cara.

Cartó pedra de braços i esquena molt malmès per la fibra de vidre i resines.

Petites nafres i cops a les mans i braços.

RÈPLICA

ORIGINAL

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Enfosquiment general de la peça a conseqüència del pas del temps com també de les successives restauracions parcials.

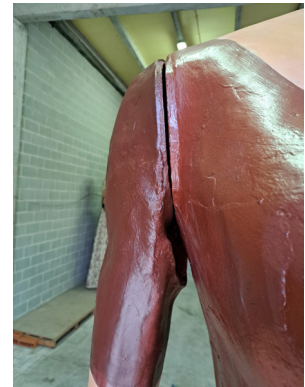
Important pèrdua de matisos a l'expressió del personatge, especialment a la cara.

Cartó pedra de braços i mans danyat per fibra de vidre i resines.

Petites nafres i cops a les mans i cara.

RÈPLICA

El vestuari de la gegantessa es troba en bon estat de conservació. No és el cas del vestuari del gegant, tot i que la capa es troba en bones condicions, la part baixa del vestuari està esquinçat a causa del desgast del sol i del seu ús. Pel que fa al barret, l'estructura interna es troba malmesa i tant el forro intern com extern està recremat i descolorit del sol.

Els complements, ram i pergamí denoten el pas del temps i el seu envelliment. Per tot això caldria una renovació de vestuari i complements.

En els dos casos, el cavallet de fusta es troba en molt bon estat de conservació.

Anàlisi i comparativa entre els caps originals i les seves rèpliques.

PATGE VELL

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Enfosquiment general de la peça a conseqüència del pas del temps com també de les successives restauracions parcials.

Pèrdua de matisos en l'expressió del personatge.

Pitet de cartó pedra molt danyat pel pas del temps i per les capes de fibra de vidre, polièster i resina.

ORIGINAL

RÈPLICA

PATGE ROS

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Enfosquiment molt significatiu de tota la peça a conseqüència del pas del temps com també de les successives restauracions parcials.

Pèrdua de matisos en l'expressió del personatge.

Pitet de cartó pedra danyat pel pas del temps i per les capes de fibra de vidre, polièster i resina.

ORIGINAL

RÈPLICA

CUINER

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.
Pèrdua de matisos en l'expressió del personatge.

ORIGINAL

RÈPLICA

JOVE

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.
Enfosquiment general de la peça a conseqüència del pas del temps com també de les successives restauracions parcials.
Pèrdua de matisos en l'expressió del personatge.

ORIGINAL

RÈPLICA

VELL

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Enfosquiment general de la peça a conseqüència del pas del temps com també de les successives restauracions parcials.

Pèrdua de matisos en l'expressió del personatge.

ORIGINAL

RÈPLICA

VELLA

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Pèrdua de matisos en l'expressió del personatge.

ORIGINAL

RÈPLICA

CUCUT

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Enfosquiment general de la peça a conseqüència del pas del temps com també de les successives restauracions parcials.

Pèrdua de matisos en l'expressió del personatge.

Pitet de cartó pedra danyat pel pas del temps i per les capes de fibra de vidre, polièster i resina.

ORIGINAL

RÈPLICA

PATUFET

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Pèrdua de matisos en l'expressió del personatge.

ORIGINAL

RÈPLICA

PUBILLA

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Enfosquiment molt significatiu de tota la peça a conseqüència del pas del temps com també de les successives restauracions parcials.

Pèrdua de matisos en l'expressió del personatge.

ORIGINAL

RÈPLICA

Anàlisi de l'estat dels capgrossos restants

HEREU

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Tons generals de la figura desajustats amb el conjunt de personatges.

Pèrdua de matisos en l'expressió del personatge.

Petites nafres i cops.

MORO

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.
Tons generals de la figura desajustats amb el conjunt de personatges.
Petites nafres i cops.

PESCALLUNES

Estat de conservació:

Figura de cartó pedra policromada a l'oli.
Tons generals de la figura desajustats amb el conjunt de personatges.
Petites nafres i cops.

Figura de cartó pedra policromada amb oli de llinosa.

Enfosquiment molt significatiu de tota la peça a conseqüència del pas del temps com també de les successives restauracions parcials.

Pèrdua total de matisos en l'expressió del personatge.

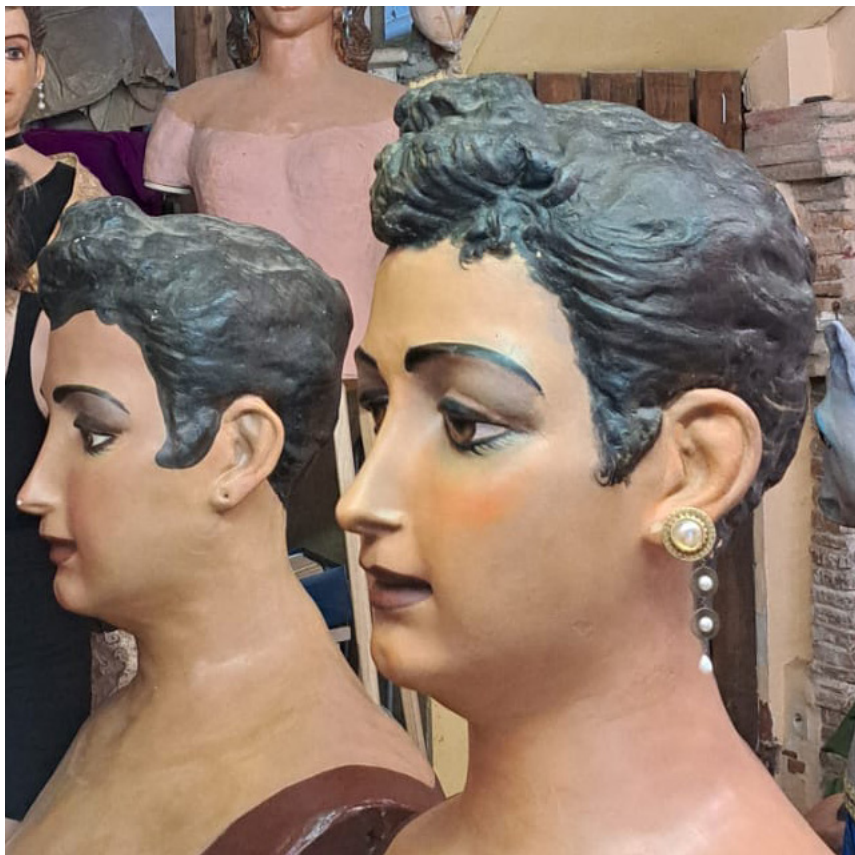
Pitet de cartó pedra molt danyat pel pas del temps i per les capes de fibra de vidre, polièster i resina.

PROCÉS DE RESTAURACIÓ

Segons l'anàlisi inicial, les intervencions principals a fer a la figura del gegant i la gegantessa són: retirada de materials incompatibles amb el cartó pedra com ara la fibra de vidre, resines i polièster com també retirar les capes de pintura superficial, reparar nafres i cops i igualar els tons de color de les figures noves amb les originals.

Tant amb en Sanç com amb l'Albina, la fibra de vidre sempre es troba en zones com el torç o parts altes dels braços, en cap cas en zones visibles com mans o caps. Quan es retiren aquests materials, les peces queden greument danyades i en la majoria dels casos s'han de reconstruir. Per aquest motiu, per temps i per pressupost, sabent que no suposa cap perill estructural greu, inicialment aquesta fibra no serà retirada a l'espera de poder-ho fer quan les circumstàncies siguin més favorables. Tot i això, tal com estava previst, s'executarà la recuperació del color tant de mans com de cara. També pel que fa a la Pubilla de Puigbacó fem una intervenció als cabells per tal d'igualar la figura amb l'original. La peça centenària, sota l'actual perruca, presenta uns cabells molt definits amb un recollit frontal i un altre posterior amb rínxols i formes molt marcades. Per contra, a la peça nova no s'hi troben aquests detalls. És per aquest motiu que es reproduiran aquestes formes sempre tenint com a referència la figura original.

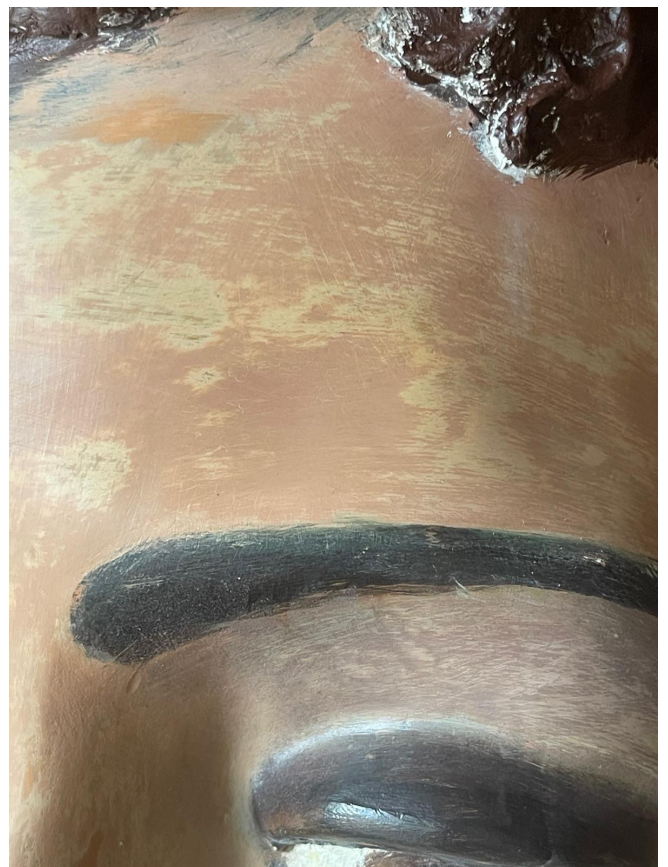
Comparativa entre la figura original (dreta) i la seva rèplica (esquerra)

Intervenció als cabells de la figura nova. Amb pasta de paper i cartó pedra es reproduïen els detalls de la figura original com per exemple els petits rínxols sobre la cara.

El procés de polir consisteix a retirar totes les capes de pintura fins a arribar a l'original. S'hi troben capes de diferents tipologies de pintura com ara esmalt, acrílic i tempera.

Finalment, es modifica lleugerament la forma de l'orella dreta de la figura per tal de millorar el seu aspecte i corregir la col·locació de l'arracada.

Pel que fa a la figura del Rei Moro de Mallorca s'inicia la restauració retirant també les capes de pintura de diferents tipologies incorporades a la peça en les últimes restauracions.

Durant aquest procés, s'ha pogut identificar les diferents capes de policromia que s'havien incorporat sobre l'original i que han portat a la figura als tons marrons.

1) Tercera capa, la més superficial, de pintura tempera.

2) Segona capa de pintura acrílica.

3) Capa original de pintura a l'oli.

A) Pastes i cartó de la figura original.

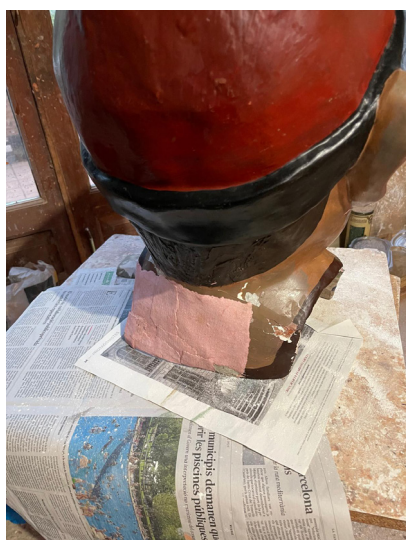
Segons l'anàlisi inicial les intervencions principals a fer al conjunt dels capgrossos són: retirada de materials incompatibles amb el cartó pedra com ara la fibra de vidre, resines i polièster com també retirar les capes de pintura superficial, reparar nafres i cops i per últim igualar els tons de les figures noves amb les originals.

El procés de polir consisteix a retirar les capes més superficials de pintura per arribar la base, en alguns casos, però no de forma general. No es retira la totalitat de la pintura perquè es vol una capa de base des d'on recuperar la policromia.

En el cas del Patge Ros, del Patge Vell i del Patufet Petit, aquest procés és més llarg. Al marge del procés de polir, s'ha de retirar la fibra de vidre i el polièster que cobreixen els pitets i reconstruir-los. Amb la retriada d'aquests materials tan durs, el cartó pedra queda greument danyat.

En tots els casos, quan es reconstrueixen els pitets o es reforça alguna part de la figura, es fa sempre amb cartó pedra.

La policromia inicial de les figures està composta de pigment amb oli de llinosa. Aquest material amb l'absència de llum s'enfosqueix. És per aquest motiu que les noves capes de pintura que es realitzen són totalment amb pintura a l'oli d'alta qualitat.

Perquè totes elles prenguin detalls i profunditats, interessa no retirar totalment la pintura per tornar a pintar a sobre i, per tant, generar veladures i capes de detall.

En aquesta imatge s'observa la capa d'imprimició base. A sobre, és on es realitzen les ombres, colors i detalls de cada una de les figures.

Pel que fa als personatges amb barretina: Patufets i Cucut, es realitza la restauració alhora per poder ajustar el to vermell de les barretines tant amb les figures originals com entre elles.

Es vol que la policromia en el conjunt de figures noves sigui molt similar a les originals. Tot i això, totes les peces es deixen un o dos tons més clars, tenint en compte que el color sempre tendeix a enfosquir-se. Es pot veure un clar exemple a la següent imatge dels personatges amb barretina.

Pel que fa a les figures de l'Hereu i el Moro, s'ajusten els tons de la policromia amb la resta de capgrossos. D'aquesta manera s'aconsegueix recuperar la unitat estètica de tot el conjunt.

NOVES JOIES I COMPLEMENTS

Durant aquest procés també s'han renovat les joies i els complements tant de gegants nous com centenaris.

Als gegants nous s'ha renovat el pergamí del gegant i el ram de la gegantessa. Per altra banda, s'ha canviat el collaret i les perles de les arracades de la gegantessa com també modificat el mocador per tal d'estilitzar la forma com se subjectava a la seva mà.

ACTE DE PRESENTACIÓ. SORTIM DEL TALLER

(toc de gralles)

Bona tarda a tothom i benvinguts a l'acte de presentació de la restauració dels gegants i capgrossos nous de Torelló.

Si avui som aquí, és perquè podem dir que la feina feta durant els darrers mesos ha donat el seu fruit. Com molts ja sabeu el conjunt dels gegants i capgrossos nous de Torelló s'ha sotmès a un procés de restauració necessari i imprescindible per a la bona conservació de les figures.

La colla gegantera i grallera de Torelló des de fa uns anys és conscient que l'estat de conservació de les figures noves havia empitjorat, especialment pel que fa a la pintura. La majoria d'elles, havien patit les conseqüències del pas del temps i també, de les successives restauracions parcials. Estava a l'abast de tothom percebre l'enfosquiment general i la pèrdua d'expressió de tot el conjunt.

Així doncs, i per aquest motiu, vam creure imprescindible embarcar-nos en el viatge de restaurar 13 capgrossos, un gegant i una gegantessa en plena temporada. Un viatge que no ha estat gens fàcil on hem intentat mantenir el calendari habitual, que fins i tot, ens ha portat a haver de sortir amb les figures centenàries en ocasions molt especials fora de les dates marcades. Dit això aquest viatge no l'hem fet sols, el vostre suport constant com també el de la regidoria de cultura de l'Ajuntament de Torelló i la feina feta pel Taller Gabins han estat essencials per poder deixar enrere aquella imatge d'un conjunt de gegants i capgrossos enfosquits i buits d'expressivitat.

Creiem fermament que és responsabilitat de tots cuidar la nostra cultura i les nostres festes populars, per això, una vegada més, hem pres aquesta oportunitat per fer-ne pedagogia pels mitjans i per les xarxes. Sentim que com a entitat pública que som i com a geganteres i geganters de Torelló, tenim la responsabilitat no només de cuidar els nostres estimats gegants i capgrossos sinó també compartir-vos tot allò que, com a Pescallunes, us interpel·la. Per això vam creure que la celebració dels trenta-cinc anys d'aquestes figures era el millor moment per tornar-los-hi la seva esplendor i, al mateix temps, utilitzar-ho com a altaveu.

Així doncs, avui volíem i teníem la necessitat de compartir amb totes vosaltres la culminació d'una feina dura i llarga però alhora molt gratificant.

El resultat que veieu aquí i el que veureu en uns minuts amb els capgrossos, és fruit d'hores i hores de reunions amb la colla i amb la regidoria de cultura, feina i molta organització, però sobretot, hores de feina i constància per part de la Judith Camps i Gabí Boixader, restauradors de totes i cada una de les peces.

Així doncs, volem donar les gràcies a la Judith Camps i també a en Gabí Boixader per la feina ben feta i especialment per la cura i l'estima que els hi tenen, tant a les figures com a tota la colla gegantera, gràcies de debò!

Com hem dit, però tota aquesta feina no hagués estat possible sense el suport de l'ajuntament i en especial, al seu regidor de cultura, Marc Tienda a qui cedim la paraula.

(parlament Marc Tienda)

Moltes gràcies, Marc!

Per acabar, cal dir que hem aprofitat aquesta restauració per renovar els rams i els pergamins dels gegants nous i vells com també les seves joies. Per tant, avui podreu gaudir dels nous i el pròxim dia 1 d'agost, també, dels centenaris.

Finalment, de nou, agrair la vostra assistència com també tots aquells qui d'una manera o altra ha contribuït a fer realitat aquell objectiu que ara fa un any plantejàvem. Moltes gràcies de veritat!

Ara sí, sense més espera, que entrin els capgrossos a la plaça i que comenci la cercavila.

(entrada de gegants i nans per Carrer Sant Feliu)

(foto oficial)

(ball i inici de cercavila)

SORTIM DEL TALLER

PRESENTACIÓ DE LA RESTAURACIÓ
DELS GEGANTS I CAPGROSSOS

27 de juliol · 18h · Plaça de la Vila
A continuació, primer passant de festa major

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

AJUNTAMENT
DE TORELLÓ

